

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, Sive Institutiones & Praxes Tum Vitæ, tum Officii Pastoralis

Musart, Charles

Monachii, 1654

Capvt V. De Conuersatione cum Parochianis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41616

maiori
ique
orde)
numi-
mum.
alâ ad
sacri-
rmife-
urabis
uam
e qui-
onfra-
stitui
, qui
n illis
ipien-
endi,
retici
& se-
opus
Varii
tten-
neque
sic

fic quidem ad veram religionem, & bonam mortem induci possint, persistendum tamen vsque ad mortem: Docuit experientia, aliquos in extremo ipso spiritu Baptismum, aut Pœnitentiæ Sacramentum expetiuisse: & licet non petant, laus tamen, & commendatio non vulgaris erit, etiam hîc præstitum officium boni Pastoris, neque desideratum fuisse.

C A P V T V.

Conuersatio cum Parochianis.

N V M : I.

Quædam de Conuersatione generatim.

Hoc Caput, caput est totius ferè vitæ Pastoralis: ex conuersatione enim spiritus quasi vitales in partes omnes officii dimanant, siquidem vita exemplaris, quam primâ parte proposuimus, & utilis Sacramentorum administratio, quam secundâ parte

parte profecuti sumus : Denique Con-
cionum, Catecheseos, reliquarumque
functionum Parochialium recta insti-
tutio, quam hac parte tractamus, in
conuersando ferè consistunt; adeò con-
uersatio latè patet, & in bonam, aut
malam partem summam habet vim.
Quare plurimum refert, vt bene con-
uersandi rationem percalleas; cùmque
illa non nisi longo vsu comparetur, ex
aliis addiscas, si ipse necdum vsum com-
parâris. Ideo ero hîc paulò accuratio-
r, vt in re tanti momenti optimè tibi,
aliisque consulam Rectè enim S. Hie-
ronymus: *In te oculi omnium dirigun-
tur; Domus tua, & Conuersatio, quasi in
speculo constituta, magistra est publicæ
discipline.*

Atque duo in primis generaliora sunt,
& veluti principia totius conuersatio-
nis: primū est illud, quod iam in primâ
parte proposuimus, exemplum bonæ
vitæ: huius enim in Parocho ratio habē-
da est maxima; si fructuosè versari inter

suos

suos velit. Alterum est huius loci: Conciliatio beneuolentiæ erga Parochianos. Ita enim ferè quisque res æstimat, vt est affectus. Itaque si populum habes addictum, trahes, quò uoles; sequetur enim sponte: conciliantur autem animi potissimum beneficiis; nam redamant homines eos, quos sibi bene uelle uiderint. Id autem, exhibitione beneficiorum, & officiorum cognoscunt: pridem dictum à S. Gregorio: *Probatio Charitatis, exhibitio est operis.* Quòd si benefacere nō possis, necessum erit, vt in te saltem uideant propensam ad benefaciendum uoluntatem: id vt nos doceret Christus, sibi omnes, etiam aduersarios benefaciendo, & sanādo demereri semper studuit: neque opus est, vt diutiùs hīc immorer; res ipsa, quantum ualeat, loquitur. Verūm particularia quædam sunt partim sectanda, partim fugienda in conuersatione cum Parochianis, quæ plusculū otii, & eruditionis requirunt.

NVM:

N V M : II.

*Conuersabere cum omnibus quidem, sed
diuerso modo.*

NEgligendus tibi è tuis nemo, multò minùs quispiam contem-
nendus : omnibus aliquid debes ;
nobilibus, & plebeijs : eruditis, & ru-
dibus : diuitibus, & egenis : sanis, &
infirmis : pueris, & adultis : senibus,
omni ætati, vtrique sexui ; neque pro-
bis tantùm, sed etiam improbis. Habes
præclara exempla : **D E V S** respuit ne-
minem. **Christus** in omnium salu-
tem incubuit. **Paulus** fiebat omnia
omnibus ; etiam ad scenofactoriæ artis
pellionem diuertebat : neque **Petrus**
magnus ille Pastor hospitari apud **Si-**
monem Coriarium dedignabatur. Sed
neque tamen cum omnibus semper,
neque cum singulis eodem modo tra-
ctandum : quando autem, & quomodo,
à prudentiâ rerum agendarum ma-
gistrâ exquirendum. Cum Nobili-
bus

bus nolim te esse rusticum, nolim aulicum: ita age, vt adolescentiam tuam, nemo contemnat; ita viue, vt dignitati tuæ labem non inferas; neque tamen ita studiosè tuæ authoritatis sis retinens, vt Domino loci virisque primariis nihil vnquam concedas; memor sis dicti Apostoli: *Honorem, cui honorem.* Boni tui, & Ecclesiæ plurimum sanè refert, vt illos, qui in eo loco dominantur, tibi habeas adiunctos. Itaque canebis, ne temerè impetas, aut laceffas; rixas, aut lites excites. Quòd si contra authoritatem, vel immunitatem Ecclesiasticam aliquid attentent, aut moliantur; rationem allatis causis experire: si nihil proficis, præmissa protestatione, quòd non ducaris, nisi studio diuini honoris, rem controuersam deferas ad Episcopi tribunal; neq; interim re vllâ, ac ne verbo quidem, læde; imò conare officiis demereri. Iam verò plebeios, rudes, egenos, aliòsue miserio-

ris

ris fortunæ, aut vitæ etiam improbia-
ris, sic tracta, prout cuiusque ratio, &
utilitas postulabit. Nullus tibi debet
videri vilis, qui diuini sanguinis præ-
tio constitit. Pastor sis totius gregis,
etiam Agnelli, etiam Ouiculæ infir-
mæ, scabiosæ, errantes quoque ad te
pertinent. Pastor ille Euangelicus,
relictis nonaginta nouem, perditam
vnam requirebat: & medici nusquam
magis conuersantur, quàm cum agris.
Christus, idem supremus Pastor, & Me-
dicus, venerat pro ouibus, quæ perie-
rant, & cum peccatoribus non con-
uersabatur modò, sed & familiariter
conuiuiebat: à quibus ipsi quidem, qui
nulli periculo suberat, minùs erat ca-
uendum; at hîc tibi maior adhibenda
cautela, ne dum ouem errantem re-
quiris, lupo te voret, aut lupo eua-
das. Periti medici, vbi regnant morbi
contagiosi, antidotis, & præcautio-
nibus student, ne luem ab aliis con-
trahant; quo in genere nihil magis

cauen-

cauendum, quàm à foeminis : quâ de
re postea.

NUM: III.

*Mansuetudinem præcipuè in Conuersan-
do sectare.*

HÆC virtus, quam maximè à na-
turâ nostrâ insitam habemus, pro-
priè humanitas appellatur : eam qui
exhibet, homo dicitur ; qui non
habet, ferus. Nulli autem magis
necessaria illa est, quàm iis, qui regunt ;
quomodo enim reget alios, qui se priùs
regere non didicerit ? Est autem man-
suetudinis hoc munus : animi fero-
ciam cohibere, verborum acrimoniam
detergere, corporis motus effrænes
componere : quod ubi effecerit, to-
tisque homini imperârit, iam regi-
na est cordium illorum, quibuscum
conuersaris, & Suada animorum quid-
uis ab illis, aut impetrabit, aut impe-
rabit. Eam virtutem David Rex *spiri-
tum principalem* appellat, quòd ma-
ximè

ximè deceat Principem: Sic inter apes regulus aculeo caret, vulnerat neminem; purum, putum mel propinat. Ita Moyses ceruicosum, & difficilem populum facile inflectebat bonitate, quâ sanctus erat, & quâ verbis monstra ipsa placabat. Intelligis, quo studio mansuetudinem sectari debeas, quantumuis nonnunquam conuersandum tibi sit nonnullis cum agrestibus, ac feris, qui te laceffant, & bilem, stomachumque concitent; quibus etiam quandoque correctiones, & reprehensiones adhibendæ sint; tamen tunc etiam moderatio animi, verborum, gestuum retinenda, vt non excandescas, aut prorumpas in verba iniuriosa, aut nimium acerba, aut quæ hominem magis, quàm vitium impetant. Video te commoueri. Ergone, inquis, me Ouem ex Pastore facis, & Oues Lupos, vt me deuorent? ista Monachum fortasse deceant. At pastoris nomen, dignitatem, authoritatem tollunt,

lunt. Quid enim? si Parochum vident, præsertim ætate minùs venerabilem, animo placido, ore suavi, mellitis moribus, & vt vocas, mansuetum, quòdque necessarium erit, humilem, patientem: curatorem suum, non curant, imò floccipendunt. Neq; verò irasci semper peccatum est. Christus, si non iratus est, certè iram præ se tulit. Petrum Sathanam vocavit: Scribis, & Pharisæis sæpe *Va* intentavit: vendentes, & ementes in templo etiam verberibus incussis eiecit; nummulariorum mensas, & æs evertit. Quid plura? Ohe! mi bone vir, ne mihi irascere, nondum dixeram omnia, quæ volebam: non sum ita rudis, vt nesciam mansuetudinem, sicut cæteras virtutes, modum, mediúmque tenere; ex quo, si ad extrema hinc inde abeatur, in vitium degeneret. Mansuetum te esse volui, non mollem; sed neque ferrum; Medicos, & Opiliones imitabere: Medici non semper, neque

Q

in

in omni morbo ferro, & igne vtuntur; si vtantur, lineamenta admouent, vt molestiam molliant: potiones amaræ, quando vis morbi patitur, melle, & saccharo illinunt. Medicus Evangelicus, vt vulneratum seminecem curaret, vini acrimoniam, & olei lenitudinem adhibuit. Similiter opiliones, dum lanam tondent, cutem non lacerant; si curant scabiem, vngues non impingunt; aberrantem ouiculam fistulâ reuocant, aut glebâ leuiter iniectâ; cum verò amissam recuperârint, non exdorsuant, aut exossant: exosculantur, sinu excipiunt, ac tandem in humeris reportant. Hoc modo Pastores bonum Pastorem effingunt, eamque effigiem antiqui sacrorum calices insculptam exhibent, & Archiepiscopale pallium, ex lanâ ouinâ humeris gestatum representat.

Quæ in Christo obiicis seueritatis exempla, quàm pauca, quàm rara, quàm mixta suauitate erant? Toto triennio,

quo

quo cum hominibus tam diuersorum humorum, & morum conuersatus est, vix ter, quaterue iracundiam præ se tulit: semel Petrum Sathanam; id est, sibi aduersum (hoc enim Sathan significat) tunc appellauit, cum à se crucem amoliretur, quàm leniter, & quàm leuiter, in causâ licet grauissimâ? Scribæ & Pharisæi iurati, & publici hostes Christum insectabantur, lenitate capi nolebant, carpi debuerunt. Carpsit Christus, neque tam illos, quàm publica illorum vitia, neque frequenter, neque nimis durè; cum vendentibus verò, & ementibus in templo quàm mansuetè actum? intolerabile erat facinus; Domus Dei fiebat forum non modò, sed etiam spelunca latronum; Zelo ardens diuini honoris Christus eiecit, arripit non flagrum, neque flagellum omnino, sed quasi flagellum; neque ex funibus, sed ex funiculis, &, quòd sciam, vulnerauit neminem; imò neque percussit, non mo-

Q2

dò

dò verberare, sed vix verbo: nam hæc nihil habent acerbitatis; *auferite ista hinc; hæc domus est orationis.* quòd si mensas deiecit, non effregit; effudit res, non rapuit. Nunc confer ista cum totius vitæ Christi decursu, reperiet expressum, quòd Isaias vaticinans prædixerat: *Non clamabit, non contendet; non audietur vox eius foris: calammum contritum non conteret, & linum fumigans non extinguet: cum veritatem educet iudicium: neq; erit tristis, neq; turbulentus.* Discipulos rudes, & subinde molestos, quàm benignè, quàm patienter tulit? cum peccatoribus maximis conuiuabatur; tantum abest, vt durè eos tractaret. Lege conciones, quas habuit, rostro, vngue, aculeis carent; vt meritò se mansuetudinis Magistrum profiteatur: *Discite à me, quia mitis sum;* sed nunquã id docuit magis, quàm sub finem vitæ; vbi maximè irasci, si aliquando oportuit, iam oportuerat: retexe historiam Christi patienter

patientis: *Si me queritis, inquit, finite
hos abire: si bene locutus sum, quid me
cadis: Filius Dei sum; amodò videbitis:*
apud Pilatum verò falsò accusatus,
flagris concisus, & priùs ab Herode
illusus, quid dixit? tacuit. In cruce
locutus est inter horrendos cruciatus,
& opprobria, & irrisiones, verba se-
ptem; nullum felle, quod propinaba-
tur, illitum: denique inclinato capite
loqui & viuere desiit; neque tamen
tot, & tantis mansuetudinis exemplis
dignitatem suam, authoritatè me im-
minuit; imò auxit plurimùm: error
ille est non virtutibus, mansuetudi-
ne, humilitate, patientiâ; sed vitiis,
feritate, fastu, impatientiâ, existima-
tionem, & potestatem Parocho con-
ciliari, aut conseruari. Nolim tamen
putes tibi à me interdictum, vt bono
nomini consulas; vt, si quis te infa-
met, ne te iure tuo optimo tuearis:
personæ enim publicæ famam negli-
gere non licet; si id bono publico ob-

Q3

sit:

fit: sed tamen hæc ipsa iusta causa, & defensio intra leges Christianæ mansuetudinis, velur intra sacram lineam, concludi debet, ne exorbitet longius,

NVM: IV.

Fuge Comestationes, & lusus vetitos.

PAstorem cum ouibus versari in popinis, computare, ludere, non modò contemptum parit, vt quævis nimia familiaritas; sed ipsi, & gregi (immanè quantum) nocet: quis nescit, quæ & quot flagitia istic repariantur? vbi crapulæ regnant, ebriitates, detractiones, iuramenta, per iuria, blasphemix, obscœnitates non modò verborum, sed etiam rerum, iurgia, pugnæ, cædes; tùm scilicet, cum ex morâ nouæ, & nouæ illecebræ gulam irritant, & ingluuiem; & mens, ac lingua largo potu non iam madet, sed mergitur. Quamobrem monet Sapiens eum, qui sapere velit: *Noli esse in conuiujs potatorum, nec in comestationi-*

tionibus. Quod monitum etsi ad omnes spectet, longè maximè ad Parochos, ob grauius scandalum; cùm passim occlamatur: *Ecce pastor, quasi vnus ex nobis, potator, aleator; dicit, non facit.* vt omittam, quæ alibi profecutus sum; & quàm turpe est, diu quæri Parochū, nec reperiri, nisi tandem in tabernā; inde extrahi ad res sacras; cùm iam mens titubat, memoria fallit, lingua hæret, manus, & pedes officium negant? ob has, opinor, causas, magnus ille Mediolanensium Pastor Ambrosius, licet inuitatus, fugiebat conuiuia; & alter illi par Hipponensis Antistes Augustinus, inter cetera mandabat suis, ne conuiujs interessent; Sanctus Hieronymus idem vetat, rationemque adfert: *quia facile contemnitur Clericus, qui sæpe vocatus ad prandium ire non recusat.* Bene est, inquis, sæpe aut non vocabor, aut reculabo: subinde ire expedit, vt si conuiuæ sint honesti; aut spes sit, præsentia Parochi coërcen-

dos conuiuas, ne in illa conuiuiorum
 quæ reprehendis, vitia diffluant. Præ-
 terea quid si inuitant Domini? quid
 Magistratus, aut Viri primarij, quibus
 si des repulsam, contumeliam, aut
 probrum ingerere videaris? & hic
 minus erit periculi. Ita tu quidem
 ego hoc nescio: errat enim, qui putat
 ea iam esse tempora, quæ Tobias
 quando cum timore Domini lætaban-
 tur: aut Iudithæ, cùm erat populus co-
 medens secundùm faciem Sanctorum. In
 Aaronis potiùs sæculum recidimus,
 cùm cœpit populus manducare, & bibere,
 quid inde verò? & surrexit ludere, id
 est, vitulum pro Deo colere: cùm greges
 insanit, facilius fit, Pastorem primum
 colludere cyathis, insanas vociferatio-
 nes miscere; quàm surdis concionari,
 aut insanis sana consilia dare. Insur-
 git hinc Augustinus: *Quia aliqui, inquit,
 etiam Clerici, qui hac deberent prohibe-
 re, ipsi cogunt bibere aliquos, plusquàm
 expedit, amodò incipiant, & se ipsos cor-
 rigere,*

rigere, & alios castigare; ut, cum ante tribunal venerint, nec de sua, nec de aliorum ebrietate incurrant supplicium. Quod ad inuitationem Magnatum, & Optimatum attinet, nescio, an ea etiam magis sit fugienda: & fit non raro, ut excusatio sit facilis; vocant enim subinde, venire nollent. Ita sentiebat Hieronymus: *Conuiuia vitanda sunt secularium; maxime eorum, qui honoribus trahunt; consolatores nos potius in mœroribus suis, quam conuiuas in prosperis noverint.* tum subdit: *Facile contemnitur Clericus, qui saepe vocatus, non recusat.* Deinde adiungit: *Nescio enim, quomodo etiam ipse, qui deprecatur, ut tribuat; cum acceperis, viliores te iudicat, & mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plus te postea veneratur.* Quod si tamen subinde citra periculum, & scandalum, ut ad sis, graues causæ, componendarum litium, promouendæ religionis, inuitant, Sanctum Gregorium Nazianzenum imitabere; qui cum ve-

Q5

nera-

370 *Institutionum Pastoralium*
nerationis gratiâ à Theodosio pio Im-
peratore ad mensam inuitaretur, penè
inuitus non tam ibat, quàm traheba-
tur. Hinc hæc ipsius, cùm eâ impor-
tunitate liber esset, exultantis animi
congratulatio: *Non iam Imperatori, ut
priùs, contubernalis erit Gregorius, atq;
inter medios Epulones non erit tristis, ta-
citusq; accumbens, agrè anhelitum du-
cens, & edens seruilem in modum.*

Quòd si necessitas te ad conuiuium
etiam, quantumuis Magnatum, com-
pulerit, veniatúrque ad insanos sanita-
tum calices, & prouocationes ad gran-
des, æqualésq; haustus, caue ne respon-
deas: memor istius Prophetæ: *Va, qui po-
tum dat Amico, mittens fel suum, & in-
brians: genus crudelitatis est, sub ami-
citiæ symbolo sanitatem alteri non da-
re, sibi eripere. In quem inhumanum
morem Sanctissimi Patres vehemen-
ter excandescunt, Augustinus maxi-
mè, & Ambrosius; Scythica hæc lex
est, aut bibe, aut abi: In Assueri men-
sâ*

sâ nemo alterum cogebat : eo tu expeditiorem recusandi viam reperies, quòd alii faciliùs id tuo statui concedent. Sed in genere conuiuiorum etsi vitanda ferè omnia, nulla tamen magis, quàm quæ nuptiarum causâ instituuntur : Sunt enim hîc maiores illecebræ, & præsentius periculum; vbi simul conuiuantur Bacchus, & Venus. Quare meritò ex Concilio Agathensi iure Canonico statutum; *ut Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi nuptiarum euitent conuiuia; nec his cœtibus misceantur, vbi amatoria cantantur. & turpia, aut obscœni motus corporum choreis, & saltationibus exhibentur.* Marchantius, in suo Horto, refert funestos duos casus, qui non pridem acciderant; Pastoris vnius, qui tabulato, vbi epulum erat nuptiale, dehiscente subitò infelix sub ruinâ oppressus, scyphum adhuc manu tenens expirauit: Alterius verò, qui simili ex causâ temulentus, dum ex loco editiore descenderet, per gra-

us corruit, neque multò post fractis
ceruicibus miseram quoque animam
exhalauit.

Abirem ex hoc conuiuiorum loco,
nisi me tantisper lusoriæ tabellæ, tur-
ricula, & fritilli, taxilli, schachi, &
vetiti eiusmodi sub alearum nomine
lusus detinerent: mirum, quàm seue-
rè, & acriter Sancti Patres, præsertim
Cyprianus, & Basilius aleas, & alea-
tores exagitent, non tantùm propter
temporis, & fortunarum damna; sed
ob plurima, eaque graua scelera, quæ
ludi vetiti secum ferunt: ideòque me-
ritò Clerici lusores grauibus pœnis
castigantur. Extat adhuc inter Apo-
stolorum Canones, quos sexta Syno-
dus recepit, hoc graue statutum:
*Presbyter, aut Diaconus Alea, atq; Ebrivi-
tati deseruiens, aut desinat, aut Commu-
nionem priuetur.* Prohibet quoque Cæsa-
rea lex Iustiniani Imperatoris, ne per-
sonæ Ecclesiasticæ ad tabulas ludant,
aut ludentibus se associant, aut spe-
ctato-

Statores sint. Quid ergo, inquires; tam flagitiosum, tamque graue piaculum, est ludere, praesertim absque scandalo, absque graui temporis, aut æris iacturâ, salutisue periculo? consule tu, quos voles, & videris; certè faciliùs meo iudicio abstinebis omnino, quàm omnia pericula euites.

NVM: V.

Vitanda omnium maximè familiaritas cum foeminis.

Hic si vsquam blanda pericula Sirenium, imò rabidæ Scyllæ, profundæ Charybdes, latentes Scopuli, & infamia multorum naufragiis Acroceraunia. Tritum adagio est; Mare, Ignis, Mulier, tria mala; sed tamen minùs tempestuosum est Mare, Ignis minùs inflammat, in Muliere omnia nocent. Oculi instar Basilisci, vel solo aspectu, venenant; labia, & ora flammam vomunt; vel leuis attactus inficit, & (quod atrocius est) Mulierem

Q7

rem

rem sacrae literae cum Leone, Vrfo, Pardo, Colubro, Serpente comparant; itaque nihil hoc malo nocentius, pau- ue, caue, praesertim in hac tua iuueni- li aetate, quae cum straminea sit, nullo negotio ignem concipit. Eò autem magis cauere debes, quòd solemni Castitatis voto te diuino cultui ob- strinxeris; labi aliis peccatum quidem est, tibi enorme sacrilegium. Pronior autem est lapsus, quòd conuersatio- nis causâ obtendi soleat species ali- qua pietatis. Quid ergo agam, in- quies? monebas paulò superiùs, mihi conuersandum esse cum omnibus; ne- que aliter esse potest, quàm saepe cum foeminis, aut certè abdicandum erit mihi munus Pastorale. Minimè ve- rò, neque enim prohibeo, ne conuer- seris, cum officium postulârit; sed ne familiariter agas; moneo autem vt cautè, vt castè. Audi, quid hac in re tibi SS. Patres praescribant, verba ipsa citabo, quò plus ponderis habe- ant.

ant. Cyprianus de singularitate Clericorum: *Sic ambulate, inquit, sic agite, ut semper Ecclesie Senatus candidus constet; Seueritas circa foeminas vigeat; Authoritas polleat, vigor teneatur, grauitas veneretur, & ubiq; gustanda est cum mulieribus, non continuanda praesentia; sed quasi transeuntes foeminis exhibenda est accessio, quodammodo fugitiua. Et Basiliius ad filium spiritualem: Cum foeminae ne velis uti longis, & otiosis fabulis. Et in constitutionibus monasticis: Si fieri possit, mulierum colloquia, congressusq; funditus fugiamus: sin id non possit, in eo vitandū est certè, ut quam rarissima illa, & quam breuissima sint. Iam verò sanctus Hieronymus ad Nepotianum: *Hospitiolum tuum, aut rarò, aut nunquā mulierum pedes terant; quòd si verò propter officium Clericatus aut vidua visitatur, aut virgo, nunquam domum solus introeas. Tales habeto socios, quorum contubernio non infameris. Solus cum solā, secreto, & absq; arbitro, vel teste non sedeas:**

Ita

Ita Sancti Patres illi; quorum hæc est
 summa: *Cum fœminis agito seuerè potius
 quàm blandè: auctoritatem, vigorem,
 grauitatèmq; conseruato: obiter, & quasi
 per transfennam alloquitur: nec multa;
 nec otiosa; imò rarissimè, & breuissimè.
 In domum tuam non admittito, ipse vix
 adito: nunquam solus cum solâ, loco occu-
 to, absq; arbitro, vel teste confideto. En tibi
 multa præcepta breui compendio:
 paucula mox addam; quia res id po-
 stulat.*

CAPVT VI.

Administratio proprię familię.

NVM: I.

Absint à Contubernio fœmine.

Fœminis, si domi in eodem contu-
 bernio, & conuictu adsint, malum
 præsentius esse non potest; iam enim
 pesti sit in ipsis laribus, & penerrali-
 bus: vtar hîc etiam verbis Sanctorum
 Patrum, ne de meo rem auxisse vi-
 dear;